

శాస్త్రముల సంక్షేపము

డాక్టర్ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి

Blank Page

వాగ్భాషణం - భూషణం

రచన :

డా॥ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి

ప్రచురణ :

రిజిస్టర్డ్ నెం. 1/64

యూవహితై
సాహితీ సాంస్కృతిక సంస్థ
5 కింగ్స్ వే, వికిందరాబాదు - 3

VAGBHUSHANAM - BHUSHANAM

An informal introduction to the Art of Speaking
by Dr. IRIVENTI KRISHNA MURTHY

© YUVABHARATHI, Secenderabad - 500 003

యువభారతి

ప్రచురణ : 98

ప్రథమ ముద్రణ : డిశంబర్, 9, 1983

ప్రతులు : 3,200

ముఖచిత్రాలంకరణ : శీలావీరరాజు

ముద్రణ :

**పద్మావతీ ఆర్ట్ ప్రింటర్స్
హైదర్ గూడ, హైదరాబాదు**

ముఖచిత్ర ముద్రణ :

**బాలాజి ఆర్ట్ ప్రింటర్స్
చిక్కడపల్లి, హైదరాబాదు**

ప్రతులకు :

**యువభారతి, 5, కింగ్స్ వే, సికిందరాబాదు-3
లేదా**

యువభారతి కార్యాలయం

**ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్ భవనములు
తిలక్ రోడ్, హైదరాబాదు - 500 001**

వెల : రూ. 2-00

యువభారతి పరిచయము

ఉత్తమ అధ్యయనం చల్ల వ్యక్తిత్వానికి సమగ్రత చేకూరుతుంది. సమాజంలో సామరస్యం పెంపొందుతుంది. ఉత్తమ భావ ప్రసరణానికి పుస్తకాలు చక్కని సాధనాలు. అందరికీ అందుబాటులో ఉండే విధంగా మంచి పుస్తకాలను అందించే ప్రయత్నానికి యువభారతి పూనుకొని కడచిన ఇరువయ్యేళ్లుగా పాత కొత్తల మేలుకలయికను ప్రాతిపదికగా పెట్టుకొని నూరు పుస్తకాలను ప్రచురించింది. ఉపన్యాసమంజరీ కార్యక్రమాలను, సదస్సులను నిర్వహించింది.

సహృదయుల సహకారంతో పుస్తకాల అమ్మకం చల్ల వస్తున్న ద్రవ్యంతో పుస్తకాలను ప్రచురిస్తూ తక్కువ వెలకు ఎక్కువ విలువ వున్న సాహిత్యాన్ని అందించడానికి యువభారతి ఉద్యమిస్తున్నది. ఉత్తమ సాహిత్య ప్రచారాన్ని ధ్యేయంగా పెట్టుకొని, ప్రచురణలను వెలువరిస్తున్నదే కాని మా సంస్థ వ్యాపార సంస్థ కాదు.

భారత దేశంలో ఎక్కడున్నాసరే యువభారతి నిర్వహిస్తున్న సాహిత్యోద్యమంలో పాలు పంచుకునేందుకు ప్రారంభింపబడిన సాహితీమిత్ర పథకంలో 8500 మంది సహృదయులు చేరి ప్రణాళికను విజయవంతం చేసినారు. యువభారతీ భవిష్యన్నిర్మాణంలో సహకరించేందుకు ఆరంభింపబడిన సభ్యత్వ పథకాలలో భారతీ మిత్రులుగా 975 మంది, భారతీ భూషణులుగా 125 మంది చేరారు.

హైదరాబాదు
డిసెంబర్, 9, 1983

ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి
అధ్యక్షులు, యువభారతి

మా మాట

మా యువభారతి పక్షసమావేశాల్లో వక్తృత్వకళను పెంపొందించే కార్యక్రమాలను రూపొందించి కడచిన 20 ఏళ్లుగా నిర్వహిస్తున్నది.

ఈ కళను గూర్చి నా అనుభవానికి వచ్చినవీ, నేను చదువుకున్నవీ, నా మిత్రులవల్ల విన్నవీ అనేకాంశాలను ఈ చిన్నపుస్తకంలో వివరించే ప్రయత్నం చేసినాను.

ఇది సమగ్రమని నా అభిమతంకాదు. వక్తృత్వకళను గూర్చి మరింకిన్ని మంచి పుస్తకాలు మనీషులు వెలయిస్తారనే సమ్మతం నాకున్నది. ఆ దిశలో ఈ ప్రయత్నం ఉదాతా భక్తితో జరిగినది.

నన్నీపుస్తకం వ్రాయమని అనునయించిన 'యువభారతీయు' లకు నా కృతజ్ఞతలు. నన్ను ప్రోత్సహించిన సహృదయ విద్వాంసులు మా ప్రధాన సంపాదకులు డా.జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యంగారికీ, సమావేశ కర్త డాక్టర్ వంగపల్లి విశ్వనాథంగారికీ ధన్యవాదాలు. అనుక్షణం నా ఉత్సాహాన్ని పెంచుతూవచ్చిన మిత్రులు వై. వి. వివేకానందకు నా అభినందనలు.

ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి

అధ్యక్షులు

వాగ్భాషణం-భాషణం

“నా నృగ్యేదవినీతస్య నా యజుర్వేద ధారిణః
 నా సామవేద విదుషః శక్యమేవం విభాషీతుమ్.
 మానం వ్యాకరణం కృత్స్నమనేన బహుధాశ్రుతమ్
 బహు వ్యాహరతానేన స కించిదపశబ్దితమ్.
 న ముఖే నేత్రయోశ్చాపి లలాటే చక్రభువో స్తథా
 అన్యేష్వపి చ సర్వేషు దోషః సంవిదతః క్వచిత్.
 అవిస్తర మసందిగ్ధమవిలంబిత మవ్యయమ్
 ఉరస్థం కంఠగం వాక్యం వర్తతే మధ్యమస్వరమ్.
 సంస్కారక్రమ సంపన్నమద్భుతా మవిలంబితమ్
 ఉచ్చారయతి కళ్యాణీం వాచం హృదయహర్షిణీమ్.
 అనయా చిత్రయా వాచా త్రిస్థాన వ్యంజనస్థయా
 కస్య నారాధ్యతే చిత్త ముద్యతా సేరరేరపి.”

ఆదికవి వాల్మీకి వ్రాసిన కావ్యం రామాయణం నాటికి నేటికీ భారతీయులకు జీవితావర్ణాలనూ, బ్రతుకు విలువలనూ ప్రసాదిస్తున్న మహాకావ్యం. వాల్మీకి అంటే కవి అని అర్థం చెబుతుంది నిఘంటువు. ఆయన రామాయణంలో రాముని కథ చెప్పినాడు. అయితే అది ఒక ఆదర్శ పురుషుని జీవితాన్ని ప్రజలకు చూపడానికి చెప్పిన కథ. అందుకే అది కేవలం కథకాదు. ఒక విజ్ఞాన ఖని అక్షరబద్ధమైన అనుభూతి. జీవన సాఫల్యానికి మార్గదర్శకమైన ధర్మబోధిని.

ఆదికావ్యం అయిన రామాయణంలో లోకజ్ఞతకు సంబంధించిన అనేకాంశాలున్నవి. వాచ్యంగా కొన్ని, సూచ్యంగా కొన్ని ఉన్నవి.

వక్రత్వ లక్షణాల ఆదికవి తన కావ్యంలో ఉదాహరించిన తీరు ఇప్పుడే పూరిన కుసుమాలా ఉన్నది. నేడే పొడిచిన పావులా ఉన్నది. ఎప్పుడో వాడు వాల్మీకి? ఇప్పటికీ ఆయన వాణికి షతిలేదు. అమూల్యంగా ఉన్నది. నిజానికి సత్యమైన మాట నిత్యంగా ఉంటుంది. సుందరంగా ఉంటుంది. మంగళకరంగా ఉంటుంది. చక్కని కావ్యం ఏ భాషలోనైనా కాని పాతబడదు. పాతబడేది అసలు కావ్యమే కాదు. పాతబడేది సౌందర్యమే కాదు. సత్యానికి సౌందర్యానికి

పాతకౌత్తలు బాహిరమైనవి. రామాయణ కావ్యంలో వక్తృత్వాన్ని గురించి వాల్మీకి చెప్పిన మాటలు గమనించదగినవి. విశ్లేషింపదగినవి.

సీతను వెతుక్కుంటూ రామలక్ష్మణులు కిష్కింధా ప్రాంతంలో తిరుగుతున్నప్పుడు సుగ్రీవుని మంత్రి హనుమంతుడు ఆగంతుకులైన వాళ్ళను గూర్చి తెలుసుకోవడానికి బయలుదేరి వెళ్ళి వాళ్ళను దర్శిస్తాడు. ఆ ప్రతిభామూర్తులను అద్భుతంగా వర్ణిస్తాడు. వారితో సంభాషించడానికి ఉద్యుక్తుడౌతాడు. అప్పుడు రాముడు హనుమంతుని వచోవైఖరినిగురించి లక్ష్మణునితో అన్న మాటలను మనం పదిలంగా అవగతం చేసుకోవలసి ఉంది. వక్తృత్వకళను గురించి నేను వ్రాస్తున్న ఈ చిన్న పుస్తకానికి వాల్మీకి భావాలే ప్రాతిపదికలు.

“లక్ష్మణా! ఋగ్వేదం చదవనివాడు, యజుర్వేద పరిజ్ఞానం లేనివాడు, సామవేదం అభ్యసించనివాడు ఇంత సుందరంగా మాటలాడలేడు. పలుమార్లు ఇతడు వ్యాకరణశాస్త్రాన్ని అవలోడనం చేసిఉంటాడు. ఇది నిశ్చయం. ఎందుకంటే, ఇంత సేపు మాట్లాడినా ఒక్క అపశబ్దం కూడా దొరలలేదు. మాటలాడుతున్నప్పుడు కన్నులు, నుదురు, కనుబొమలు ఇంకా ఇతర అంగాలలో ఏ దోషం కూడా కనిపించలేదు. హావభావ ప్రకటనకు అనుగుణమైన అంగసంచలనంచేస్తూ ఇతడు ప్రసంగించినాడు. కొద్ది మాటల్లోనే తన అభిప్రాయాన్ని స్పష్టంగా ప్రకటించినాడు. అర్థంచేసుకోవడంలో ఏమాత్రం క్లేశం కలుగలేదు. నట్టుతూ నట్టుతూ పదాలనూ, అక్షరాలనూ విరిచేస్తూ, కర్ణకటువులైన వాక్యాల నితడు ఉచ్చరించలేదు. ఇతని వాణి హృదయంలో మధ్యమ రూపంలో ఉండి గళం నుంచి వైఖరి రూపంలో వెలువడుతున్నది. అందుచేత మాట్లాడుతున్నప్పుడు ఈయన ధ్వని ఎక్కువ తక్కువల పరిమితులకు లోబడుతూ, మధ్యమస్థాయిలో ఉన్నది. వ్యాకరణశాస్త్ర నియమాలను అనుసరించిన భాష, సంస్కారసంపన్నమైన వాణి, శాస్త్రీయమైన శబ్దోచ్ఛారణకు ఒదిగిన వాణి, అనర్గళ ఛారాప్రవాహంలా ఉన్న వాణి అతనిది. అలాంటి భాష హృదయాన్ని ఆనందమయం చేస్తుంది. కల్యాణమయం చేస్తుంది. హృదయం, కంఠం, మూర్ధం ఈ మూడు స్థాయిలనుంచి స్పష్టంగా అభివ్యక్తమవుతున్న ఈయన విదితమైన వాణిని విని ఎవరి హృదయమైన ప్రసన్నమవుతుంది. కత్తినెత్తిన కట్టిక గుండె కూడా కరిగి నీరవుతుంది ఈ వాణి ప్రభావంవల్ల.”

మనం వక్తృత్వ సామర్థ్యాన్ని పెంపొందించుకున్నప్పుడే మనకు కలిగిన మంచి భావాలను ప్రసరించే శక్తి కలుగుతుంది. స్పష్టతలేని భాషవల్ల ప్రయోజనం

ఏమీ ఉండదు. సుందరమైన పదజాలం, సముచితమైన హావభావ ప్రకటన, మాట విలువను పెంచుతాయి. మాట చిన్నదే అయినా పెద్ద ప్రయోజనాన్ని సమ కూరుస్తుంది. ప్రజా జీవితంలో పేరెన్నికగన్న వాళ్ళను చూడండి. పరిశీలించండి. నిర్భయంగా, నిస్సంకోచంగా, పదిలంగా మాటాడే వణిజులను, నాయకులను, అధ్యాపకులనూ, ధర్మ ప్రచారకులనూ చూడండి. వాళ్లు తమ వక్రత్వ కౌశలం వల్లనే తమ తమ మనోగతాభిప్రాయాలను సుగమంగా, ప్రభావోపేతంగా జనసందోహానికి అందించి కృతార్థులౌతున్నారు. ఎవని మాటలు ముత్యాల మూటలో, ఎవని మాటలు వినేవాళ్ళను ఆకట్టుకుంటాయో, ఎవడు తక్కువ మాటల్లో ఎక్కువ భావాన్ని అందివ్వగలుగుతాడో అతడు సంఘంలో ఏ రంగంలోనైనా రాణించగలుగుతాడు. అభిప్రాయ సేకరణకూ, అభిప్రాయ ప్రాచుర్యానికి, అభిప్రాయ ప్రకటనకూ ప్రజాస్వామ్య సమాజంలో అత్యంత ప్రాముఖ్యమున్నది. ప్రతినిధుల సభలలో చూసి చదవడానికి వీలులేదు. ఉండదు కూడా. నలువురికి నచ్చజెప్పగలిగే వచోనైపుణ్యం ఉన్నవాడే ప్రతినిధుల సభల్లో, సదస్సుల్లో, బహిరంగ సభల్లో, గోప్త కార్యక్రమాల్లో ప్రయోజనాత్మకమైన భూమికను నెరవేర్చగలుగుతాడు. సభలో మాట్లాడటం ఒక కళ. మిత్రులతో కూర్చుని తన వాళ్ళతో కూర్చుని గంటలకొద్దీ జోలిపెట్టేవాడు, సరససల్లాపాలు చేసేవాడు పది మందిముందు లేచి నిలబడి మాట్లాడటానికి పూనుకున్నప్పుడు కంపించిపోతాడు. తడబడతాడు. పదాల కోసం దేవులాడుతాడు. తబ్బిల్బుపడతాడు. సభాకంపం అంటే ఇదే. చక్కని రచయితలెందరో సభాముఖంగా మాట్లాడలేక పోవడంవల్ల పొందవలసినంత కీర్తిని పొందలేకపోయినారు. సభలో నిలిచి మాట్లాడేటప్పుడు వక్రత్వధోరణి లేకపోతే భయంతోపాటు కలతకూడా కలుగుతుంది. ఆ కలతలో శబ్దదోషాలు, వాక్యదోషాలు, ఇంకా ఎన్నో దోషాలు అప్రయత్నంగా దొరలి, ఆ వ్యక్తి హాస్యాస్పదుడవుతాడు. మంచి విద్యత్తు, తెలివితేటలు ఉండీకూడా సభలో మాట్లాడే శక్తి లేనివాడు ఏమీ తెలియనివాడనే అప్రదానకు గురి అవుతాడు.

వక్రత్వం ఒక కళ. ఒక విద్య. శ్రద్ధతో, సాధనతో అలవడే కళల్లో ఇది ఒకటి. ప్రతి మనిషిలో అంతర్లీనంగా ఈ శక్తి ఉంటుంది. అది ఉద్దీప్తం అయినప్పుడు అతడు వక్ర అవుతాడు. అన్ని శక్తి సామర్థ్యాలకు కేంద్రం మనస్సు. ఎన్నో శక్తులు అందులో నిక్షిప్తమై నిద్రాణమై ఉంటాయి. వాటిని ఉత్తేజపరచడంవల్ల, మేల్కొలుపడంవల్ల అవి బయల్పెడలి తమ ప్రభావాన్ని, మహిమలను ప్రదర్శిస్తాయి. జీవితంలో ఏదైనా సాధించాలనుకుంటే, ముందుకు

సాగిపోవాలనుకుంటే ఇతరులను అసరాగా తీసుకునే అలవాటును మామకోపలసి ఉంటుంది. తనలోని ప్రత్యేకతను ప్రదర్శించే ప్రయత్నం చేయడమే పౌరుషం. తనకు కలిగిన భావాలను శక్తిమంతంగా ప్రసారం చేయదలచుకున్నప్పుడు వక్రత్వం విశేషంగా ఉపయోగపడుతుంది. సంఘంలోని ఎన్నో అపోహలనూ, దురూహాలను పోగొట్టగలుగుతుంది. దేశాన్ని, సంఘాన్ని కలవర పెడుతున్న సమస్యలకు తాను పరిష్కారం చూపాలనుకున్నప్పుడు మౌనంకంటే, భాషణం మంచి సాధనం జీవితంలో వాక్ శక్తి నిర్వహించే పాత్ర అమేయమైనది. కొంత సాహసించి, కొంచెం ప్రయత్నించి తనలోని వచశక్తిని వెలికితీసి ప్రయోగించవలె. ఏ మాత్రం సాహసం చేయకపోతే మనిషి పరభాగ్యోపజీవిగా దుఃఖాన్నే అనుభవిస్తాడు. దాస్యానికి తల ఒగ్గుతాడు. బాహిరంగా మనిషిపైన ఎవడైనా ఒత్తిడి చేయగలడేమో కాని మనస్సును ఏమీ చేయలేడు. అభ్యుదయ పథంలో మనిషి తాను సాగుతున్నప్పుడు తనకు ఎదురౌతున్న కష్టాలనూ, తనను పరిస్తున్న విజయాలను ఇతరులకు సమంజసమైన పద్ధతిలో చెప్పడంవల్ల సమాజానికి ఎంతో మేలు చేకూరుతుంది. కనుక వక్రత్వ శక్తి వైయక్తిక ప్రయోజనాలకే కాదు, సామాజిక ప్రయోజనాలకు కూడా తోడ్పడుతుంది.

అనంతమైన మనశ్శక్తి వాఙ్మఖంగా

ప్రజ్వరిల్లడమే వక్రత్వం

వాక్ శక్తి మనిషికి వరప్రసాదం. మనిషికి పశువుకి భేదం ప్రధానంగా వాక్కువల్లనే కలుగుతున్నది. ఇది తప్ప మనషులకూ పశువులకూ అన్ని లక్షణాలు ఒకటే. ఆహారం కోసం నోటినీ, శ్వాసకోసం ముక్కును సృష్టికర్త ఏర్పాటు చేసినాడు. అయితే మనిషి తన తెలివి తేటలవల్ల భాషను సృష్టించుకున్నాడు. భాష సహజం కాదు. కృత్రిమం. అలవాటు. మనిషి మారుతున్న కొద్దీ అది మారుతూ ఉంటుంది. ఆ భాషలో నైపుణ్యాన్ని సంపాదించుకోవడం మనిషి చేతుల్లోనే ఉంది.

భాషా ప్రయోగం ఎన్నో రకాలుగా ఉంటుంది. మాట్లాడగలగడం అందులో ఒకటి. మాట ఎంత క్లుప్తంగా, ఎంత అర్థవంతంగా, ఎంత అందంగా, ఎంత వినసొంపుగా ఉంటే అంత శక్తిమంతమవుతుంది. శక్తినిబట్టి సాక్షాత్కారం. మాటకున్న శక్తి అనంతం, అప్రతిహతం. అది జాతికి ఊపిరి పోస్తుంది. దేశాన్ని జాగృతం చేస్తుంది. ధర్మాభిరతిని కలిగిస్తుంది. మండుతున్న ద్వేషా

నలాన్ని ఆర్పివేస్తుంది. మంచి వాక్కు కల్పతరువు. వక్రత్యశక్తి ఆత్మశక్తికి మరో పేరు. ఆ శక్తిని గుర్తించడంలోనే ఉంది మానవుని జీవిత సాఫల్యం. వివేకానందస్వామి ఒక ప్రసంగంలో దైవంపైన విశ్వాసంలేని వాళ్ళతో తనకు ప్రసక్తిలేదని, ఆత్మవిశ్వాసంలేని వాళ్ళను చూస్తే తనకెంతో బాధ కలుగుతుందన్నారు. నిజంగా ఆత్మ విశ్వాసమే ఏంటే దీనుడై పడిఉండడు. తన మనశ్శక్తులను నమ్మి వాటిని మేల్కొలుపుగలిగితే అతణ్ణి అదృష్టం వెదుక్కుంటూ వస్తుంది. మనిషి మనస్సు, వాక్కు కలిపి ఏ విధంగా నడచుకుంటాయో అదే విధంగా అతని అదృష్టం కూడా చూపుదిద్దుకుంటుంది. కనుక ప్రయత్నమే తపస్సు.

వక్రత్య కళలో ఎవడైనా మంచినేర్చు సంపాదించుకోవచ్చు. గణకులు, వ్యాపారులు, వైద్యులు, న్యాయవాదులు, కమీషన్ ఏజెంట్లు, హోటలు వాళ్లు, సాంఘిక కార్యకర్తలు, రైల్వేపనివారు, ప్రచురణకర్తలు. ఇంకా ఎన్నో పృథ్వుల్లో ఉన్నవాళ్లు ఈ కళను నేర్చుకోవచ్చు. తమ భవిష్యత్తును బంగారు దాటలపై నడిపించుకొనువచ్చు. అందరికీ ఈ కళను నేర్చుకునే అధికారం ఉంది. అందుకు వాక్కులో అద్భుతశక్తి ఇమిడి ఉన్నది. ప్రతి వ్యక్తి నిరంతర ప్రయత్నం వల్ల ఈ కళలో కాశలాన్ని సంపాదించుకోగలుగుతాడు.

ఇక ఈ కళను అలవరచుకునే పద్ధతులను వివరించే ప్రయత్నం చేస్తాను.

ఈ కళను నేర్చుకోవడానికి ఎంతవరకు చదువుకోవాలి? అన్న ప్రశ్నకి సరియైన సమాధానం చెప్పడం కష్టం. గొప్ప విద్వాంసులుకూడా ఏమీ చూట్టాడలేని పరిస్థితిని మనం చూస్తున్నాము. కాని కొద్దిపాటి అక్షరజ్ఞానం ఉన్నవాడు స్పష్టంగా అందమైన భాషలో మాట్లాడడం మన అనుభవంలో ఉన్న సంగతే. సాధువులు, పకీరులు, దొమ్మరి వాండ్లు, మందులమ్మేకునే వాళ్లు అమాయక ప్రజలను తమ మాటలతో చలలో చిక్కించుకుంటారు. నిరక్షరాస్యులైన గ్రామీణులు ఎందరో ఈ కళలో ఆరితేరినవాళ్లుగా మనకు కనిపిస్తారు. శ్రోతలను వాళ్లు ఆకట్టుకుంటారు. వాళ్ళ మాటలను ఎంతో శ్రద్ధతో, ఉత్సాహంతో వింటున్న శ్రోతలను చూస్తుంటే మన ఆశ్చర్యానికి అంతుండదు.

వక్రత్య కళ ప్రయోజనార్థకమైనది. శ్రోతలకు నమ్మకం కలిగించడం దీని లక్ష్యం. విద్యార్థులు అన్ని కళలకంటే ఉన్నతమైన ఈ కళపట్ల ఉదాసీనంగా ఉండడం దిగ్భ్రాంతిని కలిగిస్తున్నది. చదువుతో నిమిత్తం లేకుండా వక్రత్య కళ అలవడుతుందనే మాట వాస్తవమే. అయితే విద్యార్థులేని వక్రత్యం ఎంతో

కాలం అంతగా రాణించదు. సమున్నత ప్రమాణాలను అందుకోలేదు. విషయ గాంభీర్యానికి, సముదాత్త భావప్రసరణానికి ఉపయోగపడలేదు. మంచి వక్త కావడానికి విద్యా విజ్ఞానాల అవసరం అంతగా లేకపోయినా కొంత మాత్రమైనా విద్య ఉండటం అవసరం. చదువు లేకుంటే తన దృక్పథాన్ని తర్కబద్ధంగా వక్త ప్రకటించలేడు. చదువెంతగా వస్తే అంత యోగ్యత ఉంటుంది. చెప్పిన మాటల్లో గాంభీర్యం ఉంటుంది. సంస్కారం ఉంటుంది. కళలు, సాహిత్యం, ఇతిహాసం, దర్శన శాస్త్రాలు, రాజకీయవాది సాంఘికశాస్త్రాల పరిచయం, పరిశోధనాపటిమ- ఇవన్నీ వక్త ఉపన్యాసాన్ని సజీవంగానూ, ప్రభావోపేతంగానూ చేస్తాయి.

నైరాశ్యం అనవసరం

మీకు డిగ్రీ లేకపోలే నిరాశ పడకండి. మీకు కొంచెంగా అబ్బిన చదువు, మీకున్న కొద్దిపాటి అనుభవంతో మీరు ఈ కళను నేర్చుకోవచ్చు. ఎప్పుడైనా మనకు పనికివచ్చే సామర్థ్యం వేరు. మాట్లాడవలసి వచ్చినప్పుడు పనికివచ్చే సామర్థ్యం వేరు. మాటలాడేటప్పుడు మనం ఎన్నో ఎన్నో మరచిపోలాము. మనకు బాగాజ్ఞాపకం ఉన్నాయన్న నమ్మకం కూడా ఒక్కొక్కసారి ఉడిగిపోయి సరిగ్గా మాట్లాడే సమయానికి మరుపుతట్టుతుంది. ఈ సందర్భంలోనే చాలా మంది జ్ఞాపకశక్తి పనిచేయదు. శ్రోతలలో ఒక్కొక్కసారి మీకంటే ఎక్కువ తెలిసినవారుంటారు. మీరు మాట్లాడుతున్న అంశాలలో దోషాలున్నాయనే సంగతి తెలిసి కూడా మౌనం వహిస్తారు. కారణం? మాట్లాడే సాహసం లేకపోవడమే.

ఎక్కువ చదువుకోలేదని మీరు సభలో ఒక మూల నక్కి కూర్చోకండి. ఇది ఆలోచనలనూ, వ్యక్తిత్వాన్నీ చంపుకోవడం అవుతుంది. మీకూ ఒక వచశ్శైలి ఉందనీ, మీకూ ఒక ఆలోచనా పద్ధతి ఉందనీ మీరనుకోండి. మీ దృక్పథాన్ని అందరిముందు పెట్టే అధికారం మీకుందని తెలుసుకోండి. సరళమైన భాషలోనే మీ భావాలను ప్రకటించడానికి ప్రయత్నించండి.

భయాన్నీ, అనుమానాన్నీ వదులుకున్నవాడు వక్తగా రూపొందడంలో ఏమీ సందేహం లేదు. శ్రోతల ఎదుట ఉపన్యాసం చేయడం నవ్వులాటకాదు. ఇది సాహసం. సభలో మాట్లాడకపోవడానికి ముఖ్య కారణం భయం. మనిషి అన్నివేళల్లోనూ భయపడడు. ఆతడు భయపడే సందర్భాలు కొన్నే ఉంటాయి. భయం మనశ్చైతన్యం లక్షణంకాదు. మనస్సు అజ్ఞాతంగా ఉన్నప్పుడే అందులో భయం చొరబడుతుంది. ఈ భయాన్ని వదిలిపెట్టండి. సంకుచిత మనస్తత్వాన్ని,

స్వార్థాన్ని, ఆత్మపంచనను, క్షుద్రత్వాన్ని, సుఖాలను లొంగిపోయే బలహీనతలను దూరం చేసుకోండి. సభలో నిల్చి మీ మనస్సులో ఉన్న భావాన్ని జడుసుకోకుండా, బిడియపడకుండా అనండి. ధాన్యాప్రవాహంగా అనండి. మీరే మాట్లాడుతున్నారు? ఎలా మాట్లాడుతున్నారు? అనే చింతను వదిలిపెట్టండి. అన్నిటికంటే ముందు అనవసరమైన భయాన్ని మనసులో నుంచి తీసివేయండి. నిర్భయుడు అజేయుడు కదా! భయాన్ని వదులుకుంటే చాలు. భాషలో స్పష్టత వస్తుంది. నాలుగైదుసార్లు గూడ సభలో ప్రసంగించడానికి భయాన్ని వదిలి ప్రయత్నించండి. ఆ తరువాత మాట్లాడే అవకాశం కోసం మీరే ప్రయత్నాలు చేస్తారు. ప్రజల మనఃపవృత్తులను ఆర్థం చేసుకుని సహృదయంతో చేసిన ఉపన్యాసం శ్రోతలకు రసానందాన్ని పంచిపెడుతుంది. సహృదయాలైన వక్తలు సాహిత్య ప్రచారానికి ఎక్కువగా ఉపయోగపడతారు. శ్రోతల హృదయాలలో ఆర్ధ్రతను, రసితనాన్ని కలిగిస్తారు. సహృదయని ఉపన్యాసంలో ఆవేశం కట్టలు తెంచుకుని పారుతుంది. కొన్ని కొన్ని సందర్భాలలో ఉపన్యాసాలపల్ల ప్రజా హృదయాలలో ఆవేశం పొంగులెత్తుతుంది. అగ్ని పర్వతాలు ప్రజ్వలిస్తాయి. కన్నీటి మున్నీటిలో తలముక్కులౌతారు. కార్యోన్ముఖులౌతారు. నవరస భరితాంతరంగులౌతారు. ఒక వాగ్మి ఉపన్యాసం మహత్తర ఇతిహాసిక ఘట్టంగా ప్రజాహృదయాలలో నిలిచిపోతుంది. ధృతరాష్ట్రాని కొలువులో శ్రీకృష్ణుడు చేసిన ఉపన్యాసం, విశ్వమత మహాసభలో విదేశానందస్వామి చేసిన ఉపన్యాసం, పెటిస్బర్గ్ లో అబ్రహం లింకన్ చేసిన ఉపన్యాసం, మన స్వాతంత్ర్యసమరం ముమ్మరంగా జరుగుతున్న దినాలలో బిపిన్ చంద్రపాల్, మౌలానా ఆజాద్, సుభాష్ చంద్రబోస్, జవహర్ లాల్ నెహ్రూ వంటి ధీరోదాతుల ఉపన్యాసాలు ఈకోవకు చెందినవే. మహాత్మాహితో మాట్లాడుతున్నప్పుడు ఉత్తేజకరమైన భావాలను ప్రకటిస్తున్నప్పుడు మనస్వి అయిన వక్త కన్నులలో, కనుబొమలలో, చేతులలో, ముఖంలో కొన్ని విశేషమైన కదలికలు కనిపిస్తుంటాయి. అయితే ఏ ప్రభావాన్ని ప్రకటించడానికి ఏ కదలిక అవసరం? అన్న ప్రశ్నకు సమాధానం దొరకడం కష్టం. సమాధానం సృత్యశాస్త్రంలో దొరకడం. కాని ఈ అంగ సంచాలనం వైయక్తికం. ఇందులో ఒక పద్ధతి లేదు. వక్తకే ఆ ఒడుపులు తెలుసు. ఉపన్యాసం అభినయం కాదు. హృదయోద్భుత భావ ప్రకటనం. వక్త తన భావాలను ప్రకటిస్తున్నప్పుడు అంగాంగ విన్యాసం చేయాలనే నియమం ఏదీ లేదు. అవి సహజంగానే జరిగిపోతూ ఉంటాయి. ఏ మాత్రం కదలకుండా పరిమితమైన అంగవిన్యాసం చేస్తూ స్తంభంలా నిలబడి ప్రసంగించే వక్తలు లేకపోలేదు.

ఏ విషయాన్ని గురించి ప్రసంగించాలె? ఉపన్యాస సందర్భంలో ఏ అంశాన్ని వదిలిపెట్టాలె? ఏ అంశానికి ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలె? ప్రభావం ప్రకటించడానికి ఏ శబ్దాలను ప్రయోగించాలె? ఎలాంటి శబ్దార్థాలంకారాలను ఉపయోగించుకోవాలె? ఏయే అంశాలను పునశ్చరణ చేయాలె? ఈ విషయాల నన్నిటిని వక్త వివేకంలో పరీశీలనం చేసుకుని తగిన ప్రణాళికను సిద్ధం చేసుకోవాలె.

కన్నులకు కట్టినట్టు ఒక అంశాన్ని అభివర్ణించి చెప్పడంలో వక్త చాలా మెలకువతో ప్రవర్తించవలసి ఉంటుంది. తన మనఃస్థితిని నిగ్రహించకుంటూ శ్రోతల సంస్కారాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని ప్రసంగించవలసి ఉంటుంది. మీరు మాట్లాడటానికి నిలిచి ఉన్నప్పుడు మిమ్మల్ని మీరు మరచి వక్తవ్యాంశం మీదనే మనస్సును కేంద్రీకరించండి. మీ వేషాన్ని, మీ స్థితిని మరచి భావ ప్రకటనకు పూనుకోండి. వక్తవ్యాంశంపట్ల తన్మయత్వం ఎంత గంభీరంగా ఉంటుందో శ్రోతలు అంత శ్రద్ధాసక్తులతో వినే ప్రయత్నం చేస్తారు.

వక్తకు పదజాలంతో చక్కని పరిచయం ఉండాలె. వాచ్య, లక్ష్య, వ్యంగ్యార్థాలతో పరిచయం ఉండాలె. అప్పుడే తన మనో భావాలను అతడు చక్కగా అభివ్యక్తం చేయగలడు. వ్యంగ్యార్థమే ధ్వని. ఇదే కావ్య సర్వస్వం. వాచ్యార్థంపల్ల కలిగే ఆనందం కంటే వ్యంగ్యార్థంపల్ల కలిగే ఆనందం విస్తృతమైనది. 'వ్యంగ్యార్థం ప్రతిపాదనం లేని భావ సముదాయం చాలా సందర్భాలలో వక్తకు గౌరవాన్ని తెచ్చిపెట్టదు. తన మనోభావాలను వ్యక్తంచేసే శబ్దజాలం ఉన్న వ్యక్తి తన ఉపన్యాసాన్ని తన ఇష్ట ప్రకారంగా చమత్కార స్ఫోరకంగా మలచి అందిస్తాడు. కావ్యం పఠనే ఉపన్యాసం కూడా వ్యంగ్యార్థాన్ని ఆశ్రయించి నప్పుడే ఉత్తమ ఉపన్యాసమవుతుంది.

వక్తకు సమానార్థకాలతోనూ, పర్యాయ వాచకాలతోనూ, చక్కని పరిచయం ఉండాలె అప్పుడే అతడు యధోచితంగా వాటిని ప్రయోగించుకో గలుగుతాడు. నిర్దుష్టమైన, సుపరిష్కృతమైన వార్తల బహుధా ప్రశంసాపాత్రమవుతుంది.

ప్రతి ఇదే మాటను ఉద్ఘోషిస్తున్నది.

“ఏకః శబ్దః సమ్యక్ జ్ఞాతః సుప్రయుక్తః స్వర్గే లోకే కామధేనుర్భవతి.”

అంటే ఒక్క మాట కూడా చక్కగా తెలుసుకుని ఉపయోగిస్తే అది స్వర్గలోకంలో కామధేనువై అభీష్టాలను నెరవేరుస్తుంది. ఎవడు చక్కగా పలుక గలుగుతాడో దానికి ఈ లోకమే స్వర్గమవుతుంది. అతని పలుకే కామధేనువు అవుతుంది. అన్ని కోరికలను తీరుస్తుంది.

మన అనుభవంలోని మాట ఇది. ఒక సామాన్యుడు తన పలుకు తీరు లోని వైశిష్ట్యంతో దేశానికే నాయకుడౌతాడు.

అభినయం:- నాటకంలోని అభినయంకంటే వక్రత్వంలోని అభినయం కొంత భిన్నమైనది. నాటకంలో నటుడు అంగప్రత్యంగాల కదలికల ద్వారా ప్రభుణ, వీర, శృంగార, హాస్య, రౌద్ర, భయానక, బీభత్స, అద్భుత, శాంత ప్రభావాలను రమణీయంగా తన నటనాచాతుర్యంతో అభివ్యక్తం చేస్తాడు. శిలా చిగ్రహంలా నిలిచిఉండి ప్రసంగించడంలో ఆకర్షణ ఏమీలేదు. మంచి వక్తలు ప్రముఖావాలను సముచితమైన అభినయంతో వ్యక్తపరుస్తారు. అభినయపూర్వకంగా సంభాషించినప్పుడు శ్రోతల్లో ఆసక్తి ఎక్కువౌతుంది. ఆవేశం, అభినయం, స్వరనియంత్రణవల్ల వక్తవ్యాంశం ఆస్వాదనీయమవుతుంది. అంగవిన్యాసంచేస్తూ మాట్లాడినప్పుడు శ్రోతలు ఎంతో శ్రద్ధతో వింటారు. చదివి విని పించినప్పుడుగాని లేక చదివినట్లు ఉపన్యాసం చేసినప్పుడు ఎవడూ పట్టించుకోడు. ఏమీ సారంలోని ఉపన్యాసాలు కూడా ఒక్కొక్కసారి ఎంతో ప్రభావాన్ని సలిగిస్తాయి అభినయంవల్ల. అలాంటప్పుడు విషయ గాంభీర్యం ఉన్నప్పుడు అంగవిన్యాసం వక్తవ్యాంశాన్ని మరింత రుచిరంగా రూపొందుతుంది. కొన్ని సందర్భాలలో కొన్ని భావాలను స్పష్టంగా ప్రకటించడానికి అభినయాన్ని ఆశ్రయించవలసివస్తుంది. భావపుష్టికి అది అవసరమవుతుంది. శ్రోతలు వక్త వైపు చూస్తూ అతని భావాలను అర్థంచేసుకుంటూ ఉంటారు. కొన్ని సందర్భాలలో కాకుండా ప్రయోగించిన వక్త ఎంతో సాధిస్తాడు. 'కాకుండా' అంటే పలికే తీరులోనే అర్థభేదాన్ని సూచించడం. ఉపన్యాస కళారాధనం ఎట్లా చేస్తే అది మనకు వశీభూతం అవుతుంది? ఈ ప్రశ్నకు సమాధానం వివరిస్తాను.

ఏదైనా అంశాన్ని గురించి ప్రసంగం చేయాలనుకున్నప్పుడు మొట్టమొదట ఆ విషయానికి సంబంధించిన సమాచారాన్ని అధ్యయన సామగ్రిని సాధ్యమైనంత ఎక్కువగా సమకూర్చుకోండి. పుస్తకాలు చదివి, పత్రికలు చూసి, అనుభవజ్ఞులతో సంప్రదించి ఆ వక్తవ్యాంశాన్ని గురించిన పరిజ్ఞానాన్ని బాగా సంపాదించుకోండి. మీ దగ్గర ఎంత సామగ్రి సమకూరుతుందో, మీకు ఎంత జ్ఞానం జీర్ణమవుతుందో అంత మీరు నిర్భయంగా నిస్సంకోచంగా ప్రసంగించడానికి వీలవుతుంది.

వకీలు కేసును గూర్చి వాదించడానికి కోర్టుకు వెళ్లేముందు తన వాదాన్ని బలపరచే సామగ్రివంతా సమకూర్చుకొంటాడు. అలాగే వక్త కూడా తన వక్తవ్యాంశాన్ని గూర్చిన పరిజ్ఞానాన్ని సమగ్రంగా సంపాదించుకోవాలి. ఎవడికి పరిపూర్ణ విషయ పరిజ్ఞానం ఉండదో వాడెప్పుడూ చక్కగా మాట్లాడ

లేడని సోక్రటిసు అభియుక్తోక్తి. టలీ అనే పండితుడు ఈ సందర్భంగా వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలు మీ కెంతో ఉపయోగపడతాయి. వక్తలు కాదలచుకున్న వాళ్లు ఆయా విజ్ఞాన శాఖలకు సంబంధించిన పరిపూర్ణ జ్ఞానాన్ని సంపాదించుకోవాలి. లేకపోతే మాట్లాడేటప్పుడు తడబాటు తప్పదు. ఓటమి తప్పదు. తమలో ఒక న్యూనతా భావం వాళ్ల మనస్సుల్లో మౌనంగా నక్కికూర్చుని ఉంటుంది. అనుక్షణం అనుమానాల దాడికి గురి అవుతారు. అప్పుడప్పుడు తమ విషయాన్ని వదిలి వ్యర్థంగా ఇతరాంశాలను గూర్చి మాట్లాడుతూ ఉంటారు. అందుకే ఏ విషయాన్ని గూర్చి వక్త ప్రసంగించదలచుకుంటాడో దానికి సంబంధించిన జ్ఞానాన్ని అంతా సేకరించుకోవాలి. వక్తవ్య విషయ పరిజ్ఞానం లేని వక్త అనభిజ్ఞుడని లోకం అనుకుంటుంది. అతని వాగ్ధార ఎక్కడైనా ఆగిపోవచ్చు. చెప్పుతూ చెప్పుతూ ఎక్కడో ఆగిపోతాడు. అనుమానం నీళ్లనమిలిస్తుంది. అందుకోసం ప్రసంగించడానికి పూర్వం సాధ్యమైనంత మేరకు అధ్యయనం అవసరం నలుగురినీ కలుసుకోండి. వాళ్లతో చర్చించి విజ్ఞానాన్ని పెంచుకోండి. విజ్ఞాన భాండాగారాన్ని సంపాదించి భద్రపరచుకోండి. జ్ఞానంతో సమానమైన వైభవంగాని, సంపదగాని లోకంలో ఏదీలేదు. సత్కావ్యపఠనం వల్లనూ, సజ్జిన సాంగత్యం వల్లను జీవితం ధన్యమవుతుందనే సందేశాన్ని భారతీయ సంప్రదాయభిజ్ఞులు తరతరాలకు అందిస్తూనే ఉన్నారు. ఈ రెండు ప్రయత్నాల వల్ల సంసార జంబాలపటం నుంచి బయటపడడమేకాదు. మంచి వక్తలుగా కూడా తమ్ము తాము తీర్చిదిద్దుకునే అవకాశం లభిస్తుంది ప్రజలకు. కనుక వక్తృత్వం ఒక కళ మాత్రమే కాదు; జీవిత సాఫల్యానికి అనువైన మార్గం కూడా.

కౌశలం ఉన్న వక్తలకు సామగ్రి లోపం ఉండదు. ఎప్పుడు ఏ తలపు తమకు తట్టినా, ఏ పుస్తకంలో తమకు పనికివచ్చే అంశం కనబడినా, ఎవరివల్ల నైనా తమకు మంచి విషయం తెలిసినా, వాళ్ల దాన్ని నోటు బుక్కులో వ్రాసి పెట్టుకుంటారు. సిద్ధహస్తులై వక్తల జ్ఞానేంద్రియాలు ఎప్పుడూ తమ సంస్కారాను గుణమైన అంశాలను అవగతం చేసుకునే ప్రయత్నం చేస్తూనే ఉంటాయి. వాళ్ళ దృక్పథంతో ఒక ప్రత్యేకత ప్రవేశిస్తుంది. సందర్భానుసారంగా తాము సంపాదించిన జ్ఞానాన్ని వాళ్లు చక్కగా అభివ్యక్తం చేసి శ్రోతల ముక్కునలకు పాత్రులౌతారు.

సామగ్రిని సేకరించుకోవడానికి మనం ఎన్ని పుస్తకాలు చదివినా, ఎంత సమాచారం సేకరించినా మన మననశీలత, మన అనుభవం, మన సంస్కారం

ఆ సామగ్రికి ఒక విలక్షణతను సంతరించిపెట్టుతుంది. మన అందరి దృష్టి ఒకటి కాదు. మన అనుభవాన్ని బట్టి, ఎవరి దృక్పథం వారికి ఏర్పడుతుంది. ఇది వ్యక్తిగతమైన విషయం. ఉపన్యాసంలో ఈ విషయమే ప్రధానంగా ఉబికి వస్తుంది.

వాగ్వివాదం వక్రత్వ కళలోని ఒక అంశం. అయితే ఈ అంశాన్ని పెంపొందించుకోవడానికి కొంత రర్కశాస్త్రం కూడా చదువుకోవలసి ఉంటుంది. ప్రతిపాదించబడిన విషయం. స్వరూప స్వభావాలను చక్కగా అర్థం చేసుకోవడమే విద్యత్తు అనిపించుకొంటుంది. ఇతరులు చేసిన వాద వివాదాల్లో బయలుపడిన అభిప్రాయాలను మాత్రమే ఆధారం చేసుకుని ఎప్పుడూ తర్కానికి దిగకూడదు. దీనివల్ల కాలయాపక, కంఠశోష, అజ్ఞాన ప్రదర్శనం తప్ప మరేమీ మిగులదు. సహృదయుడైన గురువుతో చర్చించి సందేహ నివృత్తి చేసుకుని ఏదైనా ఒక సమస్యను పరిష్కరించాలనే సమద్దేశంతో వాదానికి దిగి నప్పుడు ఆ వాదం విజయాన్నీ, ప్రయోజనాన్నీ సాధించి పెట్టుతుంది. వాదాన్ని బలపరచుకోవడం కోసం సంపాదించిన జ్ఞానం మరింత పదునుదేరి శక్తిమంతమై ప్రకాశిస్తుంది. హేతుబద్ధమైన దృక్కోణాలతో విషయాన్ని ముందు వ్యాకరించి, అన్ని అభిప్రాయాలకు తగిన ఉపపత్తులను సమరూపుకొని వాదానికి సిద్ధం కావాలి. ప్రత్యర్థి ఏయే అంశాలను ఆధారం చేసుకుని తన వాదాన్ని ప్రతిహతం చేసేందుకు వీలుందో, వాటిని ముందుగానే ఊహించి తగిన సమాధానాన్ని సిద్ధం చేసుకుని పెట్టుకోవాలి.

వక్తకు జ్ఞాపకశక్తి చాలా అవసరం. వ్రాతపల్ల జ్ఞాపకశక్తి పెరిగే అవకాశం ఎక్కువవుతుంది. తాను ప్రతిపాదించదలచుకున్న విషయాన్ని ముందుగా వ్రాసుకుంటే మాట్లాడేటప్పుడు తడబాటు ఉండదు. ధారాశుద్ధితో ప్రసంగం సాగుతుంది. శబ్దార్థాలంకారాలతోను, మంచి తూగుతో వాక్య రచన ఉన్న కొన్ని భాగాలను చౌనంగా కాక అప్పుడప్పుడు మౌఖికంగా చదివే ప్రయత్నం చేయాలి. మన తెలుగులో పోతన భాగవతంలోని కొన్ని వచనాలు ఇంకా కొన్ని ప్రాచీన కావ్యాలలోని లయబద్ధంగా ఉన్న వచనాలను, పాసుగంటి లక్ష్మీ నరసింహారావుగారి 'సాక్షి' ఉపన్యాసాలను గొంతెత్తి తరచుగా చదువుకుంటే మంచి పచో వైఖరి అలవడుతుంది. కొన్ని భాగాలు కంఠస్థం కావడం కూడా మంచిది. ఒక పద్యాన్ని తీసుకుని దాని భావాన్ని తెలుపుతూ

వ్యాఖ్యానించడం వల్లనూ, ఎవరికో అర్థం చెబుతున్నాననే భావంతో మాట్లాడడానికి ప్రయత్నిస్తే జ్ఞాపకశక్తి పెరుగుతుంది. వక్తృత్వ శక్తి పెరుగుతుంది.

మొదట్లో వక్తవ్యాంశానికి సంబంధించిన కొన్ని ముఖ్య వాక్యాలను ఒక చీటీపైన వ్రాసుకుని ఏ అంశం మరచిపోకుండా క్రమబద్ధంగా వక్తవ్యాంశాన్నంతా చెప్పడంవల్ల కూడా స్మరణశక్తి పెరుగుతుంది.

పెద్ద సభలో మాటలాడడానికి ముందే ప్రయత్నం చేయకూడదు. కొద్ది మంది పిల్లలముందు, తన పరిచితులముందు తన మిత్రులముందు తనకు వచ్చిన భాషలో తనకు తోచిన భావాలను ప్రకటించడానికి ప్రయత్నం చేయాలి. ఏదో ప్రత్యేక శబ్దాన్ని ఉపయోగించాలని కాని, ప్రత్యేకమైన శైలిని ఉపయోగించాలని కాని ప్రయత్నం చేయకూడదు.

మా యువభారతి సంస్థ నిర్వహిస్తున్న పక్ష సమావేశాల్లో 'క్లుప్త గోష్ఠి' కార్యక్రమాన్ని నిర్వహిస్తుంది. ఉపన్యాస కళను అభ్యసించేవార్లు అది ఒక వేదిక. పక్ష సమావేశంనాడు ఉన్న పది మంది సభ్యులముందు ఒక్క మాటైనా మాట్లాడలేనివాడు క్రమంగా మంచి వక్తగా సిద్ధమైనాడు.

అద్దంముందు నిల్చుని ఉపన్యసించడానికి ప్రయత్నం చేయడంకూడా ఒక పద్ధతి.

కొండమీద నిలబడి, నదీ తీరంలో నిలబడి ఏకాంతంగా కొండను, నదిని ప్రకృతిని ఉద్దేశించి మాట్లాడితే సభా కంపంవల్ల కలిగే ఆటంకం దూరమవుతుంది. సభలో నిలిచి మాట్లాడితేనే వక్తృత్వం అనిపించుకుంటుంది. చాలా మందికి ఎదుట ఉన్న శ్రోతలను చూడగానే భయం పుట్టుకొస్తుంది. అందుకే కొందరు ఏదైనా పోచూస్తూ ఏదో మాట్లాడినాను అనుకుని తృప్తిపడతారు. నిజానికి శ్రోతలు తన మాటలను ఎలా స్వీకరిస్తున్నారో ఆన్న జిజ్ఞాస వాళ్ళముఖాలను చూస్తేనే వక్తకు తెలుగుతుంది. కొత్తగా మాటలాడడానికి వక్త పూనుకున్నప్పుడు, శ్రోతలను చూడడంవల్ల రకరకాల విషయాలు తెలుస్తాయి. శ్రోతలలో ఎవరైనా ఒకడు తల ఆడిస్తూ తన వైపు చూస్తుంటే అతణ్ణి ఉద్దేశించి మాట్లాడుతున్నట్లు వక్త భావించాలి. దానితో కొంత భయంపోతుంది. క్రమక్రమంగా అందరి ముఖాలు చూసి ఏ మాత్రం జంకకుండా తన భావాలను ప్రకటించుకోవచ్చు. ఒక ప్రసిద్ధ వక్త తన శ్రోతలను శిలా మూర్తులనుకుని ప్రసంగం చేయడానికి ముందు పూనుకుంటే రాసురాసు మంచి వక్తృత్వ శక్తి అలవడుతుంది అని సూచించినాడు. శ్రోతలను ప్రభా

వితులను చెయ్యడానికి వత్తకున్న ఆనెర సాధనాల్లో ధ్వని ఒకటి. ఇక్కడ ధ్వని అంటే కంఠధ్వని. ఇది ఉపన్యాసానికి ఆత్మ. శ్రోతల సంఖ్యనుబట్టి తన ధ్వనికి వత్త పరిమితులను కల్పించుకోవాలి. ఇప్పుడు లౌడస్పీకర్ యంత్రాలు వచ్చిరవి. కనుక ఎంత మెల్లగా మాట్లాడినా ధ్వని విస్తరిస్తుంది. అయితే కొన్ని వాక్యాలను ఊనికతో పలకడం, కొన్ని వాక్యాలను మందంగా పలకడం మంచి పత్తలు చేయవలసిన పని. వాక్యార్థానికి స్వరూపాన్ని పెంచడంవల్లనూ కొత్త శక్తి కలుగుతుంది. శ్రోతలలో ఉత్సుకత పెరుగుతుంది. వక్తృత్వంలో భావానుగుణమైన ధ్వని ప్రసారంవల్ల ఎక్కువ లాభం ఉంటుంది. ఏ మాటను మృదులంగా ఉచ్చరించాలో, ఏ మాటను గట్టిగా ఉచ్చరించాలో, ఏ మాటను నిదానంగా ఉచ్చరించడంవల్ల మంచి అపగాహన కలిగేందుకు వీలుంటుందో, వత్త నిర్ణయించుకుని ప్రయోగించాలి. కొందరు వత్తలు 'ప్రేమ', 'ఆహింస', 'కరుణ' పంటి పదాలను కూడా సింహంలా గర్జిస్తూ పలుకుతారు. మరి కొందరు రౌద్ర రస భావాలను ప్రకటిస్తున్నారో లేక గొణుగుతున్నారో తెలియకుండా ఉచ్చరిస్తూ ఉంటారు. వాక్యాలు సాధ్యమైనంత చిన్నవిగా ఉండటం అవసరం. దీర్ఘమైన వాక్యాలు రచనల్లో ఉన్నప్పుడు అంతగా క్లేశాన్ని కలిగించవు. మళ్ళీ చదువు కోవచ్చు. సమన్వయం చేసుకోవచ్చు. కాని ప్రసంగంలో దీర్ఘ వాక్యాలు శ్రోతలకు చీకాకును కలిగిస్తాయి. పడిపడిగా మాట్లాడటం భావ్యం కాదు. శ్రోతలు పట్టుకోలేరు. పైగా లౌడస్పీకర్ యంత్రంలో గడబిడ కలుగుతుంది.

వక్తృత్వంలో సమయ నియమం అతి ముఖ్యమైన విషయం. తక్కువ సేపు మాట్లాడినంత మాత్రాన పత్తి శక్తిహీనుడు కాడు. నిజానికి గంటలకొద్దీ మాట్లాడేవాడు మంచి వత్త కాడు. అయిదు నిమిషాలు మాట్లాడినా వత్తవ్యాంశం శ్రోతలకు ఆవగతమైతే చాలు. మరింతసేపు మాట్లాడితే బాగుండు అని ఉత్సుకత కలిగించే ఉపన్యాసాలే ఉత్తమమైనవి. సమయాతిక్రమణం వల్ల పత్తకు కీర్తి రాదు. అపోహల పాంపుతాడు. విషయం కూడా శ్రోతలకు తగిలంత మేరకు అర్థం కాదు. ఎక్కువసేపు మాట్లాడాలనే ఉత్సాహం అనవసరమైన అంశాలకు దారితీస్తుంది. దీర్ఘోపన్యాసాలు చేసే కోరికను నిగ్రహించుకోవడం వల్ల వత్తకు మేలు కలుగుతుంది. శ్లఢనం తప్పుతుంది. సుదీర్ఘమైన ఉపన్యాసాల కంటే, సారరహితమైన ఉపన్యాసంకంటే తర్కబద్ధమైన, సువ్యవస్థితమైన, క్లుప్తమైన ఉపన్యాసం గొప్పది. నిజానికి బాగా ఆలోచించేవాడు తక్కువగా మాటలాడుతాడు. అందుకే అన్నాడు వేమన్న-

“కంచు మ్రోగునట్లు కనకంబు మ్రోగునా”

“గంగగోవు పాలు గంటెడైనను చాలు

కడువెడైన నేమి ఖరము పాలు” అని.

ఒకసారి అబ్రహంలింకన్ను ఎవరో గంటసేపు ప్రసంగించమన్నారట. గొప్ప వక్తగా ప్రసిద్ధిపొందిన ఆ మహనీయుడు “సరే పదండి! అలాగే మాట్లాడుతాను” అని ఒప్పుకున్నాడట. అప్పుడు “ఏమీ ఆలోచించనక్కర లేదా?” అని ప్రశ్నించినారట. లింకన్ “అయిదు నిమిషాలు మాట్లాడడానికి ఒక గంటసేపు ఆలోచించవలసి ఉంటుంది. గంటసేపు మాట్లాడడానికి ఆలోచన అనవసరం” అన్నాడట.

పరిమితకాలంలో అభిలషితార్థాన్ని అందివ్వగలగడం సామాన్యవిషయం కాదు. ఎంతో తపస్సు ఉంటేనే సాధ్యమవుతుంది. శబ్దప్రయోగంలో నిగ్రహం ఉంటేనే అది సాధ్యమవుతుంది. పాల్కురికి సోమనాథుడు-

“అల్పాక్షరములందు అనల్పార్థ రచన

కల్పించుటయ కాదె కవి వివేకంబు”

అన్నాడు. ఈ సూక్తి కేవలం కవిత్వానికే వర్తిస్తుందనుకోవడం పొరపాటు. ఆ మనీషి చాలా విస్తృతమైన ఆర్థాన్ని అందించినాడు ఈ ద్విపదలో.

Brevit yis the soul of wit అన్న ఆంగ్లభాషకం పాల్కురికి సోమనాథుని ఆలోచనకు ప్రతిధ్వని. వక్త ఈ సత్యాన్ని అవగాహన చేసుకుని సమయాన్ని, వక్తవ్యాసాన్ని యోజించుకోవాలి. తనకిచ్చిన సమయాన్ని సద్వినియోగం చేసుకుని, చెప్పదలచుకున్న అన్ని అంశాలను చెప్పి తన వక్రత్వం కొశలాన్ని బహిర్గతం చేయాలి. వక్త తనకూ, శ్రోతలకూ సమయం అమూల్యమైనదనే యధార్థాన్ని నమ్మి ప్రవర్తించాలి.

ప్రసంగాన్ని ప్రారంభించేటప్పుడు ఎంతో పదిలంగా, హృదయంగమంగా, తర్కబద్ధమైన వాక్యాలతో ప్రారంభించాలి. శ్రోతల్లో ఒక విధమైన ప్రభావాన్ని ప్రసరించగలిగే శక్తి ప్రసంగ ప్రారంభ వాక్యాల్లోనే ఉండాలి. వక్త తొలి పలుకులు వినగానే శ్రోతలు ఇది తమకు తెలుసుననీ, ఇందులో కొత్త ఏమీ లేదనీ, మాట స్పష్టంగా లేదనీ ఏవేవో వ్యాఖ్యానాలు చేసుకునే పరిస్థితి కల్పించకూడదు. వక్తవ్యాస హృదయం ప్రసంగం మధ్యలో వ్యక్తం కావాలి. ప్రసంగాంతంలో వక్త చాలా స్పష్టంగా, ఉత్సాహంగా, సంక్షిప్తంగా తన

నిశ్చితాభిప్రాయాలను ప్రకటించాలె. సందిగ్ధంగా, భయం భయంగా, తొందర తొందరగా ప్రసంగం ముగిస్తే శ్రోతల్లో సవభిప్రాయం ఏర్పడడానికి అవకాశం ఉండదు. వక్తవ్యాంశం స్పష్టంగా శ్రోతలకు బోధపడదు. పలువురు వక్తలు ప్రసంగాంతంలో తమ ఉపన్యాస సారాన్నంతా నాలుగు వాక్యాల్లో చెప్పి ముగిస్తారు. ఉపన్యాసం కల్పించిన మనఃస్థితిని ఈ పద్ధతి గట్టిపరుస్తుంది.

మంచి వక్తలుగా తయారుకావడానికి ముందు మంచి వక్తలతో స్నేహం చెయ్యాలె. మనకు కలిగిన ఆలోచనలు, అనుభూతులు, ఎంతవరకు యధార్థాలు? అన్న ప్రశ్నకు సమాధానాన్ని తెలుసుకునే ప్రయత్నం చేస్తూ, నమ్మకంగా మనకేదైనా విషయం పరమసత్యమని తెలిసినప్పుడే, దృఢంగా దాన్ని ప్రకటించడానికి యత్నంచేస్తూ ఉండాలె. పుస్తకాలలోని ప్రసిద్ధ ఉపన్యాసాలను అధ్యయనం చేస్తూ ఉండాలె. పిల్లలమధ్య నిలిచి మాట్లాడుతూ ఉండాలె. మన భాషను చక్కగా ఉచ్చరించేవాళ్ళను చూసి ఆయా అక్షరాల ధ్వనులను అనుకరించి స్పృటమైన ఉచ్చారణను అలవరచుకోవాలె.

భారతీయులు వాక్కును దేవతగా ఆరాధిస్తారు. వాక్కును పరిశుద్ధంగా ప్రయోగించడం వుణ్యమన్నారు. శాస్త్ర మర్యాదలకు లోబడిన వాక్కును పవిత్రమైన వాణిగా గుర్తించినారు. వాక్కు మనిషికి అలంకారం. ఎన్నడూ ఉడిగిపోని అలంకారం. కేశసంస్కారం వల్లనూ, విచిత్ర భూషణాంబరాలవల్లనూ, అంగ రాగాలవల్లనూ, పరీమళోదక స్నానాలవల్లనూ మనిషికి కలిగే సౌందర్యం షణ్ణిరమైనది. కాని వ్యాకరణ శాస్త్రాలంకృతమైన వాణి వినిర్మల హృదయోద్భూతమైన వాణి మనిషికి నిరంతరాలంకృతి, అని భర్తృహరి అభియుక్తోక్తి,-

“కేయూరాణి నభూషయన్తి పురుషం హోరానచంద్రోజ్జ్వలా
నస్నానం నవిలేపనం నకుసుమం నాలంకృతామూర్ధజా
వాణ్యేకాసమలంకరోతి పురుషం యా సంస్కృతావార్యతే
క్షీయన్తేఖలు భూషణాని సతతం వాగ్భూషణం భూషణం.”

చక్కని భాష లేనివాడు మంచి వేషం వేసుకున్నా వ్యర్థమే. వాక్తార కృపాణధారకంటే పదునైనది. వాక్కు విశాలమైనది. నిరంతర ప్రవాహిని కనుకనే ‘సరస్వతి.’ వాక్కు ఎంతో దూరం చూడగలుగుతుంది. కనుకనే ‘పుల్టాబ్జాక్షి’. వాక్కు అన్ని జనత్వాలను పరిహరిస్తుంది. చైతన్యాన్ని ప్రసాదిస్తుంది. కనుకనే ‘నిశ్శేష జాడ్యపహ.’

“యా కుందేందుతుషారహార ధవళా యా శుభ్రపస్త్రాన్వితా
యా వీణావరదండ మండితకరా యా శ్వేతపద్మాసనా
యా బ్రహ్మచ్యుత శంకర ప్రభృతిభిఃదేవైస్సదా పూజితా
సా మాం పాతు సరస్వతీ భగవతీ నిశ్శేష జాత్యాపహా.”

చక్కని వచోరీతి వ్యక్తిత్వానికి సమగ్రతను ప్రసాదిస్తుంది. వచస్సులేని తపస్సు పరిమితం. వచస్సున్న వాని తపస్సు అపరిమితం. వక్తృత్వ కళా రాధనం అక్షరాస్యులకు లక్ష్యం కావాలి. సంస్కృతి పరిరక్షణకు పునాది కావాలి. నిద్రాణమైన మనశ్శక్తి జాగృతం కావాలంటే వక్తృత్వకళోపాసనం ఒక సాధనం. చక్కగా సంభాషించడం, మనోజ్ఞంగా సంభాషించడం, ఇతరుల మనస్సులకు హాయి కలిగేటట్టు సంభాషించడం, చీకటిలో దివ్య వెలిగినట్టు సంభాషించడం, అన్యాయం అంతరించేటట్టు సంభాషించడం, బర్బరత్వం, అజ్ఞానం, దారిద్ర్యం రూపుమాసిపోయేటట్టు సంభాషించడం బుద్ధిమంతుని లక్షణం. పెద్ద మనషి లక్షణం. దేశభక్తుని లక్షణం.

హనుమంతుని మాటలను విని వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలతో నేనీ పుస్తకాన్ని ప్రారంభించినాను. ఈ చిన్న పుస్తకంలోని భావాలన్నీ మహర్షి వాల్మీకి మహితోక్తులకు వ్యాఖ్యానాలు మాత్రమే. వక్తృత్వ కళనుగూర్చి వివరించే ఏ పుస్తకాన్నైనా తీసుకోండి. ఈ అర్షవాక్యాలకు ప్రతిఫలనాలే వాటిలో కనిపిస్తాయి.

సమగ్రమైన జ్ఞానం, పరిశుద్ధమైన భాష, సముచితమైన భావప్రకటనారీతి, సంక్షిప్తత, స్పష్టత, ధారాశుద్ధి, స్ఫుటమైన ఉచ్చారణ, సముదాత్తమైన ఇరిచ్ఛత్వం, సుషుధురమూ, స్పష్టమూ అయిన స్వరసంపత్తి హనుమంతుని భాషణంలో ఉన్నాయంటాడు వాల్మీకి.

లంకలో సీతను దర్శించి హనుమంతుడు రామలక్ష్మణులనుగూర్చి ఆమెకు తెలిపినప్పుడు ఆమె అతని భాషలో నిర్దుష్టతనూ, ఆత్మీయతనూ, సౌందర్యాన్నీ, విశ్వసనీయతనూ ప్రశంసిస్తుంది. అక్కడకూడా వాల్మీకి వక్తృత్వాన్ని వ్యంగ్యంగా అభివర్ణించినాడు. వ్యాసుడు, కాళిదాసు, మాఘుడు, భారవి మున్నగు మహామనీషులు వచః ప్రభావానికి సంబంధించిన అనేకాంశాలను తమ కావ్యాల్లో అతి రమణీయంగా ఉల్లేఖించినారు. భారతీయ సంప్రదాయంలో వక్తృత్వకళకున్న ప్రాముఖ్యం అనన్య సామాన్యం.

నిరంతరం సత్కావ్య పఠనం, సజ్జన స్నేహం, ఉత్తమ భావ ప్రచురణాభిలాష వక్తృత్వానికి ప్రాతిపదికలు.

Blank Page

తెలుగు ఎదల్ తెలుగుతనం
వెలువలా పాఠాలని
తెలుగింటిల్ తెలుగుదోపం
అబ్బండంగా వెలగాలని
ఈ జాతి నిద్రతాళి
మహాన్నత మానవాదర్శాల వైపు
నిరంతర కృషితో
పయనం కౌనసాగించాలనో ధ్యేయంతో
ఉడుతాభక్తిగా యువభారతి కృషిచేస్తున్నది
భాషాభిమానం కలగాలంటే
మాతృభాషా సాహిత్య పథనమే
ప్రథమ కర్తవ్యం అనో భావం
బలంగా మనసులో నాటుకోవడానికి గాను
జీవితంతో ఎక్కువ మందికి వ్యతినంత తక్కువ వెలకు
ఉత్తమసాహిత్యం తీరించేందుకు
యువభారతి పూనుకున్నది
ప్రతి తెలుగింటిలో
కనీసం పదయినా తెలుగు పుస్తకాలు ఉండేందుకు
మనందరం ఉద్యమ వేగంతో కృషిచేద్దాం
ఆ పదిమంది పుస్తకాలలో ఏ ఒక్కటిగ్గానైనా
యువభారతి ప్రచురణ ఏ ఒక్కటినా
ఉండాలనో ధ్యేయంతో కృషిచేద్దాం

యువభారతి

సాహితీ, సాంస్కృతిక సంస్థ
5, కింగ్స్ వే, సికిందరాబాదు - 3